

KİTABXANALAR SOSIAL İNSTİTUTDUR

Sahibə Əliyeva

*BDU, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimi,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru*

Müasir dövlət quruculuğu və vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasına verilən tələblərdən biri cəmiyyətin informasiya tələbatının həyata keçirilməsi və informasiyalaşdırılmış cəmiyyətin yaradılmasıdır. Məhz XX əsrin sonu - XXI əsrin əvvəllərində dünyada informasiya inqilabı baş vermiş, öz mahiyyəti, xarakter xüsusiyyəti ilə tamamilə yeni cəmiyyət olan informasiya cəmiyyəti bərqərar olmuşdur. XXI əsrdən bütün informasiya müəssisələri, böyük elmi kitabxanalar informasiya istehsalına başlamış və iqtisadi imkanları xeyli artmış, böyük kitabxanalar informasiya emalını mədəni sərvətlərinə çevirmişlər. Müstəqillik qazandıqdan sonra Azərbaycanda prioritet məsələlərdən biri də informasiya blokadasını yarmaq və bu istiqamətə məqsədyönlü siyasət aparmaq olmuşdur. Dövlətin qarşısında yeni informasiya mühitinin yaradılması, onun təhlükəsizliyinin təmin olunması məsələsi prioritet olaraq qalmaqda idi. Bu nöqtəyi-nəzərdən "İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun olduqca mühüm əhəmiyyəti vardır. Bütün deyilənlərdən informasiyanın qorunmasının məqsədləri aydınlaşır. Onlar aşağıdakılardır:

- dövlətin, ictimaiyyətin, vətəndaşın təhlükəsizliyinin təmin edilməsi;
- dövlət sirrini təşkil edən informasiyanın məxfiliyinin qorunub saxlanması;
- informasiyanın məhvinin, itməsinin, təhrif olunmasının vaxtında aşkar edilməsi.

Elmi və praktiki ədəbiyyatdan məlum olduğu kimi, XX əsrin ortalarından Elektron Hesablama maşınlarının (EHM) tətbiqi informasiyalaşma mühitinin əsasını qoydu və sürətləndirdi. Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin imzaladığı "İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında" Qanun", İnformasiya-Kommunikasiya Texnologiyaları üzrə Milli Strategiya (2003-2012-ci illər), İKT üzrə 2005-2008-ci illər, 2010-2012-ci illər üzrə Dövlət Proqramları, 2013-cü ilin İKT ili elan olunması, eləcə də Azərbaycan Respub-

likasında informasiya cəmiyyətinin inkişafına dair 2014-2020-ci illər üçün Milli Strategiyanın həyata keçirilməsi ölkəmizdə sahənin inkişafında dönüş yaratdı. Bu gün informasiyalaşdırılmış cəmiyyət deyəndə, bu cəmiyyətin tələblərinə cavab verən, özündə informasiyanın etibarlılığını qoruyub saxlayan informasiyanın təminatçısı kimi dövlət əhəmiyyətli kitabxanaların rolunu xüsusi qeyd etmək lazımdır. Belə ki, Azərbaycan kitabxanalarının informasiya cəmiyyəti quruculuğu şəraitində beynəlxalq standartlara, hüquqi qanunvericilik aktlarına, demokratik prinsiplərə əsaslanan milli informasiya siyasəti əsasında modernləşdirilməsi zamanın tələbidir. Məhz müstəqillik dövründə kitabxanaların qarşısında duran ən başlıca məsələ modern kitabxana yaratmaq istəyi idi. Belə bir şəraitdə Azərbaycanda aparılan dövlət siyasəti informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının yeni bir prioritet sahə kimi inkişafına əlverişli şərait yaratdı. Məhz müasir dövrdə kitabxanalar elm, informasiya, mədəniyyət, təhsil və tərbiyə müəssisəsi kimi qiymətləndirilir. Ona görə də kitabxanalar sosial institut statusuna malikdir. Bu fikri təsdiqləyən Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq elminin banisi professor Abuzər Xələfovun "İnformasiya cəmiyyətinin formalaşmasında kitabxanaların vəzifələri" adlı məqaləsində yazdığı kimi: "Sosial institut kimi kitabxanaların funksiyaları kitabxanaçılıq nəzəriyyə və təcrübəsinin çox mühüm problemlərindən biridir. Bu problemin hərtərəfli tədqiqi kitabxananın sosial rolu, kitabxana və cəmiyyət, kitabxana və informasiya, kitabxana və oxucu, kitabxana və kütləvi mütaliə problemini dərinlən öyrənməyə imkan verməklə yanaşı, müasir cəmiyyətdə kitabxananın yerini və ictimai rolunu müəyyənləşdirməyə də şərait yaradır".

Azərbaycanda fəaliyyət göstərən kitabxanaların vəzifələri 1998-ci ildə təsdiq olunmuş "Kitabxana işi haqqında" Qanunda təsbit olunmuşdur. Müasir kitabxanaların yaranması, inkişaf istiqamətləri Qanunda tənzimlənir. Ona görə də elektron kitabxanaların fəaliyyətinin leqallaşdırılması üçün qanunvericilik və təşkilati səviyyələrdə müəyyən işlər görmək lazımdır. O cümlədən, elektron kitabxanaların müvafiq dövlət qurumunda akkreditasiya olunması və ya qeydiyyatdan keçməsi vacibdir. Ümid edirik ki, kitabxana ictimaiyyəti tərəfindən bu işlər tezliklə öz həllini tapacaqdır.